

Warszawa, dnia 28 kwietnia 2025 r.

Opinia

Ośrodka Badań Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych

w sprawie

projektu ustawy o przywróceniu prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa przez uregulowanie skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018-2025

Przedmiot opinii:

1. *Projekt z 24 kwietnia 2025 r. ustawy o przywróceniu prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa przez uregulowanie skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018-2025*

I. Zagadnienia wstępne

1. Przedmiotem niniejszej opinii będzie wstępna ocena projektu z 24 kwietnia 2025 r. ustawy o przywróceniu prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa przez uregulowanie skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018-2025 (zwana dalej: „Projektem”). Jak wskazuje się w preambule do tego Projektu, ma on w założeniu doprowadzić do odbudowania konstytucyjnego stanu praworządności, realizacji podstawowych zasad, standardów oraz wartości demokratycznego państwa prawnego, zagwarantowania niezawisłości wszystkich sędziów, przywrócenia działania sądów ustanowionych na podstawie prawa oraz zapewnienia pełnej niezależności sądownictwa, podważonych wskutek pozbawienia Krajowej Rady Sądownictwa tożsamości konstytucyjnej, a także w celu przezwyciężenia bezprecedensowego kryzysu wymiaru sprawiedliwości w Polsce oraz wykonania licznych orzeczeń trybunałów europejskich.

Niniejsza opinia ma charakter wstępny i odnosi się wyłącznie do oceny konstrukcji proponowanego modelu weryfikacji powołań sędziowskich, opartych o uchwały Krajowej Rady Sądownictwa wydanych po 2017 r.

2. Odrębność władzy sądowniczej od władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz powiązana z nią zasada niezawisłości sędziów mają służebne znaczenie wobec przysługującego każdemu prawa do rozpatrzenia jego sprawy przez sąd w sposób sprawiedliwy, jawny i bez nieuzasadnionej zwłoki. Niezależność sądów i niezawisłość sędziów nie są więc przywilejami osób zajmujących stanowiska sędziowskie. Stają się one gwarancją realizacji praw podmiotowych obywateli.
3. Działalność Krajowej Rady Sądownictwa po 2017 r. w istotny sposób naruszyła standardy konstytucyjne, w szczególności zasadę niezależności sądów oraz niezawisłości sędziów, wynikającą z art. 173 i 178 ust. 1 Konstytucji RP. Sposób powołania członków KRS, zdominowany przez władzę ustawodawczą i wykonawczą, pozbawił ten konstytucyjny organ przymiotu organu stojącego na straży niezależności sądów i sędziów, co stanowi rażące naruszenie art. 186 ust. 1 ustawy zasadniczej. W konsekwencji, decyzje podejmowane przez KRS po 2017 r. – w szczególności w zakresie opiniowania kandydatów na stanowiska sędziowskie – obarczone są wadą niekonstytucyjności, co rzutuje w zasadniczy sposób na legalność sędziowskiego procesu nominacyjnego i - w konsekwencji - zagraża realizacji prawa do sądu, ustanowionego zgodnie z prawem, chronionego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz w art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: EKPCz).

Trzeba wyraźnie podkreślić, że w toku dwóch ostatnich kadencji Sejmu ustawodawca dokonał gruntownej zmiany normatywnych podstaw funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa, wpływając znacząco na sposób realizacji jej konstytucyjnych funkcji i zadań. Kierunek przyjętej w tym zakresie polityki legislacyjnej trudno jest pogodzić z podstawowymi standardami wynikającymi zarówno z Konstytucji, jak i prawa UE. Zmiany wprowadzone do ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa zmierzały bowiem do politycznego podporządkowania KRS władzy ustawodawczej oraz Ministrowi Sprawiedliwości, wbrew standardom odrębności władzy sądowniczej, niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Należy przypomnieć tylko, że status prawny tak ukształtowanej po 2017 r. Krajowej Rady Sądownictwa był przedmiotem oceny prawnej licznych organów wymiaru sprawiedliwości, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. Na potrzeby niniejszej opinii należy zwrócić

uwagę na rozstrzygnięcia sądów polskich, w tym Sądu Najwyższego¹ oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego², z których jednoznacznie wynika, że organ ten została powołany z naruszeniem Konstytucji, gwarancji reprezentatywności środowiska sędziowskiego, a także ochrony niezależności sądów i niezawisłości sędziów. W tym kształcie normatywnym i organizacyjnym nie sposób więc uznać go za konstytucyjny organ państwa, stojący na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, w rozumieniu art. 186 Konstytucji RP.

Nowa procedura kształtowania składu KRS została jednoznacznie negatywnie oceniona przez sądy krajowe³, jak i międzynarodowe trybunały. Zarówno Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i Europejski Trybunał Praw Człowieka w licznych orzeczeniach podkreślały, że w interesie praworządności i zasad podziału władzy i niezawisłości sądownictwa wymagane są szybkie działania naprawcze ze strony Państwa Polskiego. Kwestia niezależności sądownictwa i niezawisłości sędziów stała się przedmiotem licznych wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁴. Trybunały wskazały między innymi, że sądownictwo polskie obciążone jest wadą w postaci **upolitycznienia procedury wyłaniania sędziów**, co „promieniuje” na wyroki wydawane przez polskie sądy. W konsekwencji, istnieje podstawa do kwestionowania orzeczeń polskich sądów przed ETPCz oraz sądami państw członkowskich UE.

¹ Zob. np.: wyrok SN Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 grudnia 2019 r. (III PO 7/18), w którym uznano, że KRS ukształtowana po 2017 r. nie jest organem cechującym się niezależnością i niezawisłością właściwą dla KRS w rozumieniu konstytucyjnym, uchwałę SN z dnia 23 stycznia 2020 r. wydaną w składzie trzech połączonych Izb SN: Izby Cywilnej, Izby Karnej, Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. BSA I-4110-1/20), w której stwierdzono, że przez nienależytą obsadę sądu należy rozumieć także sytuację, w której sędziowie SN są powołani na wniosek KRS, która nie daje gwarancji wyboru sędziów niezależnych i niezawisłych w rozumieniu art. 45 Konstytucji.

² Zob. np. wyroki NSA, w których stwierdzono, że KRS ukształtowana po 2017 r. nie daje wystarczających gwarancji niezależności od wpływów władzy ustawodawczej i wykonawczej w procedurze powoływania sędziów i uchylono uchwały KRS o powołaniu sędziów SN (sygn. II GOK 2/18, II GOK 3/18, II GOK 5/18, II GOK 6/18, II GOK 7/18, II GOK 4/18, II GOK 8/18, II GOK 10/18, II GOK 11/18, II GOK 12/18, II GOK 13/18, II GOK 14/18, II GOK 9/18, II GOK 15/18, II GOK 16/18, II GOK 17/18, II GOK 18/18, II GOK 19/18, II GOK 20/18).

³ Zob. przede wszystkim uchwała Sądu Najwyższego pełny skład SN – Izba Cywilna, Karna oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, OSNKW 2020, nr 2, poz. 7)

⁴ Zob. np. wyroki ETPCz z dnia 22 lipca 2021 r., *Reczkowicz przeciwko Polsce*, skarga nr 43447/19; z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., *Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 1469/20; zob. także wyr. ETPCz z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie *Wałęsa przeciwko Polsce*, skarga nr 50849/21). Jak również wyroki TSUE: z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, *AK przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz CP i DO przeciwko Sądowi Najwyższemu*, EU:C:2019:982; z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, *A.B., C.D., E.F., G.H. i I.J. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa*, EU:C:2021:153; z dnia 6 października 2021 r., C-487/19, *W.Ż.*, EU:C:2021:798; zob. także np. wyrok TSUE z dnia 19 listopada 2019 r. (połączone sygn. C-585/18, C – 624/18, C – 625/18), w którym stwierdzono, że nadmierny wpływ władzy ustawodawczej i wykonawczej na kształt KRS może stanowić przyczynę pozbawienia tego organów niezbędnych dla władzy sądowniczej przymiotów niezależności i niezawisłości, wyrok TSUE z dnia 2 marca 2021 r. (C – 824/18), postanowienie TSUE z 14 lipca 2021 r. (C – 204/21), wyrok TSUE z dnia 15 lipca 2021 r. (C – 791/19).

4. Nieprawidłowy wybór znacznej części członków tego organu rzutuje w zasadniczy sposób na ocenę rzeczywistej niezależności sędziów powoływanych przez Prezydenta RP w procedurze nominacyjnej dokonywanej z udziałem tak ukształtowanego składu KRS. Zmiana sposobu wyboru sędziów do KRS pozbawiła władzę sądowniczą prawa wyboru swoich przedstawicieli do tego organu, jednocześnie umożliwiając władzy ustawodawczej i wykonawczej bezpośrednią lub pośrednią ingerencję w procedurę powoływania sędziów, systematycznie podważając w ten sposób legitymację sądu złożonego z tak powołanych sędziów. Zgodnie z art. 186 ust. 1 Konstytucji RP, Krajowa Rada Sądownictwa stać ma na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. Krajowa Rada Sądownictwa **utraciła swoją konstytucyjną tożsamość**, a tym samym zdolność do wskazywania Prezydentowi RP kandydatów na urząd sędziego w sposób gwarantujący ich bezstronność i niezależność w wymierzaniu sprawiedliwości. W efekcie, regulacje wprowadzone ustawą z 2017 r. - **sprzeczne z zasadą praworządności, trójpodziału władzy i niezależności sądownictwa - pozbawiły sędziów**, którzy uzyskali stanowisko na wniosek obecnej Rady, **legitymacji do sprawowania wymiaru sprawiedliwości jako niezależny i bezstronny sąd ustanowiony na podstawie prawa**.
5. Brak wątpliwości, że **systemowe wadliwości procedury** nominacji sędziowskich powodują, że udział osoby powołanej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. w rozpoznaniu sprawy jednostek, którym przysługuje prawo do sądu, będzie prowadzić do naruszenia tego prawa. Teza ta jasno wynika z orzecznictwa sądów krajowych i trybunałów międzynarodowych, o czym była mowa nieco powyżej.
6. Należy wyraźnie podkreślić, w kontekście problemów poruszanych w niniejszej opinii, że **utrata** przez obecną Krajową Radę Sądownictwa „**konstytucyjnej tożsamości**” doprowadziła w istocie do takiego skutku, że **nominacje** przez Prezydenta RP osób, o których powołanie na stanowiska sędziowskie Rada wystąpiła, **nie opierają się na podstawie konstytucyjnej określonej w art. 179 Konstytucji RP**, lecz dokonywane są wyłącznie na podstawie przepisów ustawowych. Powyższe powoduje, że sędziowie, którzy otrzymali nominację przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa, nie korzystają z gwarancji przysługujących sędziom powołanym na podstawie Konstytucji RP. Powyższe prowadzi do jednoznacznej konstatacji, że **sędziom powołanym przez Prezydenta z udziałem niekonstytucyjnej KRS nie przysługuje ochrona wynikająca z art. 181 ust. 1 Konstytucji RP**.

7. Samorząd zawodowy radców prawnych uznaje za istotne, **jak najszybsze uregulowanie statusu osób powołanych przez Prezydenta RP na urząd sędziego po procedurze przeprowadzonej z udziałem KRS funkcjonującym w niekonstytucyjnym składzie od 2017 r.** Problem prawidłowości nominacji sędziowskich jest jednym z najdonioślejszych problemów, z którymi mierzy się ustrój wymiaru sprawiedliwości w Polsce.
8. Przyjęcie jakichkolwiek regulacji dotyczących wymiaru sprawiedliwości powinno zawsze być poprzedzone głęboką refleksją, szerokimi konsultacjami społecznymi, zaś dzięki wdrażanym rozwiązaniom, powinno zapewniać bezpieczeństwo obrotu prawnego oraz ochronę praw i wolności obywatelskich. Dotyczy to również koniecznych rozwiązań, odnoszących się do uregulowania statusu osób powołanych na sędziów w niespełniających konstytucyjnych wymogów procedurach kształtujących Krajową Radę Sądownictwa. Za istotne i znaczące więc należy uznać dotychczasowe działania podejmowane od kilkunastu miesięcy, a związane z powołaniem zgodnie z treścią rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 marca 2024 r. (Dz.U. z 2024 r., poz. 350) Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury działającej przy Ministrze Sprawiedliwości. W dniu 3 lutego br. Komisja Kodyfikacyjna przedstawiła Ministrowi Sprawiedliwości dwa alternatywne wobec siebie projekty ustaw, które w założeniu mają regulować status sędziów powołanych w Polsce po 2017 r. Oba zaprezentowane projekty ustaw oparte były w istocie rzeczy na słusznym założeniu, że uchwały Krajowej Rady Sądownictwa z lat 2018–2025, w których wskazywano Prezydentowi RP kandydatów na sędziów, zostały wydane z naruszeniem przepisów. W treści obu projektów eksperci zaproponowali dwie alternatywne drogi rozwiązania powyższego problemu. Pierwsza z przedłożonych propozycji zakładała automatyczne (*ex lege*) uznanie wspomnianych uchwał za nieważne. Druga z propozycji zakładała ponowną ocenę nominacji sędziowskich dokonanych od 2017 r. przez nową, powołaną zgodnie z zapisami ustawy zasadniczej Krajową Radę Sądownictwa, co oznacza konieczność wznowienia procedur nominacyjnych zakończonych pierwotnymi uchwałami. Zasadnicza więc różnica między projektami dotyczyła tego jak weryfikowany byłby status sędziów mianowanych po 2017 r. – czy na mocy nowych przepisów ustawowych, czy też poprzez działania „odnowionej” (prawidłowo ukształtowanej) KRS.

Oba powyższe projekty poddane były szerokim konsultacjom społecznym. Należy w tym miejscu jedynie przypomnieć, że **Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji KRRP przedstawił opinię dotyczącą oceny obu projektów Komisji Kodyfikacyjnej, wskazując na konieczność szybkiego i efektywnego uregulowania powyższego problemu.**

W toku tego całego procesu tzw. „reformowania” ustroju władzy sądowej, w szczególności zaś wymiaru sprawiedliwości, rozpoczętego w okresie funkcjonowania Sejmu VIII kadencji i kontynuowanego w Sejmie IX kadencji, Krajowa Rada Radców Prawnych wyrażała jednoznacznie negatywne stanowisko odnoszące się do niezgodnych z Konstytucją RP oraz prawem UE rozwiązań dotyczących Trybunału Konstytucyjnego, ustroju sądów powszechnych, ustroju prokuratury, a także ustroju Krajowej Rady Sądownictwa. Począwszy od opinii dotyczącej rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o KRS z 14 marca 2017 r., uchwalonego przez Sejm 12 lipca 2017 r., a następnie „zawetowanego” przez Prezydenta Rzeczypospolitej, poprzez kolejne stanowiska, raporty, opinie oraz inne ekspertyzy odnoszące się do szeregu kolejnych ustaw dotyczących ustroju i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, Krajowa Rada Radców Prawnych wskazywała na daleko idące, negatywne konsekwencje wprowadzania tych regulacji dla polskiego porządku prawnego, zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.

9. Ministerstwo Sprawiedliwości, mając na uwadze wyniki pracy Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury, przedstawiło w dniu 24 kwietnia br. **projekt ustawy o przywróceniu prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa przez uregulowanie skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018-2025 r.** Projekt ten bazuje w istocie rzeczy na treści projektu Komisji Kodyfikacyjnej zakładającym automatyczne (*ex lege*) uznanie uchwał podjętych przez Krajową Radę Sądownictwa od 2017 r. za nieważne. Pozostaje również zgodny z treścią założeń zawartych w opinii Ośrodka Badań Studiów i Legislacji KRRP, a dotyczących wspomnianych już projektów w tym przedmiocie Komisji Kodyfikacyjnej.
10. Brak wątpliwości, że przedstawiony projekt Ministerstwa Sprawiedliwości należy do najbardziej istotnych inicjatyw legislacyjnych, zmierzających do **restytucji w polskim porządku ustrojowym zasady państwa prawa**, w zakresie dotyczącym organizacji i funkcjonowania władzy sądowej, w tym zgodnego ze standardem konstytucyjnym i międzynarodowym ukształtowania ustroju wymiaru sprawiedliwości. Ustrój ten zdewastowany został w ramach tzw. „reformy”, przeprowadzonej w sposób niezgodny z ustawą zasadniczą.
11. Zaprezentowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości projekt ma w założeniu dążyć do przywrócenia wartości demokratycznego państwa prawnego. Podjęcie określonych rozwiązań legislacyjnych **zapewni ostatecznie gwarancje dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa, uwzględniając potrzebę zapewnienia stabilności**

orzeczeń. Trzeba wskazać, że tak postawione cele zostały słusznie zdiagnozowane przez projektodawców. Kwestią zasadniczą pozostaje określenie zadań i dobór mechanizmów, jakie mają służyć wypełnieniu powyższych celów. Wśród zadań służących osiągnięciu powyższych celów wskazać należy: 1) określenie statusu osób powołanych na urząd sędziego w procedurze z udziałem nieprawidłowo ukształtowanej KRS; 2) w przypadku, uznania nieprawidłowości powyższych powołań, określenie mechanizmów „naprawczych“.

12. W pierwszym rzędzie należy odnieść się do kwestii relatywnie szybkich działań ustawodawczych, mających na celu naprawę praworządności. Przyjęta forma ustawy nie budzi zastrzeżeń. Kwestia regulacji władzy sędziowskiej należy bowiem do materii ustawowej, która, co warto podkreślić, powinna wykonywać i uzupełniać wymagania konstytucyjne co do władzy sędziowskiej. Rzeczą istotną pozostaje tutaj jednak problem statusu osób powoływanych przez Prezydenta RP na urząd sędziego w okresie, w którym jego akty były oparte o współdziałanie w procesie nominacyjnym z nieprawidłowo ukształtowaną Krajową Radą Sądownictwa, zwłaszcza w kontekście treści art. 180 Konstytucji RP.

II. Podstawowe założenia, jakim powinna odpowiadać regulacji przywrócenia praworządności w wymiarze sprawiedliwości

13. Brak wątpliwości, że systemowy charakter naruszeń Konstytucji w przedmiocie błędnego ukształtowania składu KRS od 2017 r. wpływa w zasadniczy sposób na przyjęty w Projekcie model regulacyjny. Oparcie weryfikacji sędziowskich nominacji na „zindywidualizowanych“ w każdym przypadku, długotrwałych działaniach **nie może być traktowane jako adekwatny środek**, który w swej istocie doprowadziłby do osiągnięcia pożądanego rezultatu w postaci dokonanej oceny zajmowania stanowisk sędziowskich w nieprawidłowo przeprowadzonych postępowaniach nominacyjnych. W przeszłości nie było porównywalnych sytuacji, do sytuacji systemowego naruszenia praworządności w Polsce, co sprawia, że mechanizmy reagowania na przypadki naruszenia zasady niezawisłości sędziowskiej, wypracowane w dotychczasowym dorobku sądów i trybunałów międzynarodowych, jak również w ukształtowanych standardach Komisji Weneckiej muszą być interpretowane stosownie do tej nadzwyczajnej sytuacji oraz istniejących okoliczności. Z uwagi na **systemowy** charakter naruszeń, **konieczne** jest przyjęcie rozwiązań zakładających więc działanie mechanizmu naprawczego *ex lege*.

14. Za konieczne uznać należy poddanie weryfikacji uchwał niekonstytucyjnej KRS w stosunku do osób należących do wszystkich grup sędziów powołanych przez Prezydenta przy udziale niekonstytucyjnej KRS, w przeciwieństwie do projektu przedstawionego przez Komisję Kodyfikacyjną. Podobnemu uregulowaniu powinna zostać poddana sytuacja wszystkich sędziów mianowanych w ramach wadliwej procedury. Tym samym, „pewna” forma oceny w odniesieniu do poszczególnych „kohort nominacji” jest konieczna.
15. Należy również zauważyć, że skoro nie można ustalić, czy rzeczywiście doszło do obiektywnej oceny w trakcie postępowań konkursowych prowadzonych przez niekonstytucyjną KRS osób ubiegających się o powołanie na urząd sędziego, to **nie można zakładać, że jakakolwiek „naprawcza” regulacja normatywna może ten stan rzeczy „zalegalizować konstytucyjnie”**. Trudno byłoby więc uznać za logiczne rozwiązanie, według którego przepis ustawy dokona pozytywnej, ale fikcyjnej pozytywnej oceny przydatności danej osoby do urzędu sędziego. Co oczywiste, **sędzią w rozumieniu ustawy zasadniczej nie może stać się osoba powołana w niekonstytucyjnej procedurze**.
16. Istotną kwestią pozostaje oczywiście szybkość wprowadzania zmian. Wykonanie ustaw powinno zapewniać **możliwie najszybsze przywrócenie prawa do sądu**. Zastosowanie ścieżki weryfikacji indywidualnej w stosunku do sędziów spowodowałoby długoletni proces niosący za sobą zagrożenie z uwagi na „zajmowanie się sędziów samymi sobą” oraz rewanżyzmu.

III.Podstawowe założenia Projektu

A.Założenia podstawowe

17. Przedstawiony Projekt wraz z uzasadnieniem reguluje skutki uchwał Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. i czyni to w sposób możliwie proporcjonalny, uwzględniając wynik wyważenia różnych i sprzecznych wartości, które muszą być w tym zakresie brane pod uwagę.
18. Brak wątpliwości, że ważnym aspektem praworządności i niezależności sądownictwa jest zasada nieusuwalności sędziów. Niemniej trzeba zgodzić się z treścią uzasadnienia do Projektu, że „[...] mogą istnieć okoliczności, w których osoby powołane na stanowiska sędziowskie z takiej ochrony nie korzystają (por. s. 6 uzasadnienia do Projektu). I dalej, w treści uzasadnienia wskazano, że „utrzymanie takich powołań w mocy prowadziłoby zatem do utrwalania stanu sprzecznego z tymi standardami” (tamże). Wskazano powyżej już, że osoby mianowane przez

Prezydenta na stanowisko sędziego w oparciu o uchwałę niekonstytucyjnej KRS z takiej ochrony nie korzystają.

Zalecenia Komisji Weneckiej zawarte w tzw. Wspólnej Opinii wskazują, że problem osób powołanych na urząd sędziego z udziałem niekonstytucyjnej KRS jest **problemem systemowym**, który powoduje konieczność uwzględnienia bardzo dużej liczby sędziów nieprawidłowo powołanych w stosunku do ogólnej liczby sędziów. Stąd też, jakkolwiek reforma nie może zagrozić funkcjonowaniu systemu sądownictwa jako takiego. Jak się wydaje, przyjęte rozwiązanie w Projekcie w pełni odpowiada stanowisku Komisji Weneckiej.

Zauważyć należy w pierwszej kolejności, że Komisja Wenecka wyraźnie podkreśla, iż w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości funkcjonuje grupa sędziów wadliwie powołanych (pkt 29 i 30 Wspólnej Opinii). Wobec takiej grupy Komisja Wenecka formułuje odmienne standardy oceny ich statusu, niż w stosunku do sędziów powołanych „prawidłowo”. Komisja Wenecka zauważa, że **zasada nieusuwalności lub bezpieczeństwa kadencji**, która jest podstawową gwarancją niezależności sądownictwa, **nie zapewnia pełnej ochrony osobom sprawującym urząd, których procedura mianowania wykazuje poważne niedociągnięcia** (pkt 30).

Co istotne, Komisja Wenecka twierdzi, że znaczna liczba takich wadliwie powołanych sędziów **jest problemem wymagającym rozwiązania systemowego** (pkt 18, pkt 29 Wspólnej Opinii). Komisja Wenecka uznaje, że ów systemowy problem ma swoje źródło w wadliwym powołaniu KRS, gdyż organ ten nie spełnia standardu niezależności i bezstronności, co skutkuje wadliwością powołań sędziowskich (pkt 8, pkt 11, pkt 16 Wspólnej Opinii).

Istotnym motywem Wspólnej Opinii pozostaje więc twierdzenie, że zasada nieusuwalności sędziów według standardów europejskich dotyczy wyłącznie przypadków powołania na urząd sędziego zgodnie z ustawą zasadniczą i standardami europejskimi. Oznacza to, że zasada ta nie może stanowić przeszkody dla usunięcia z urzędu wadliwie powołanych sędziów (pkt 15, pkt 30). Komisja Wenecka wskazuje wyraźnie, że **wymóg bezpieczeństwa kadencji może mieć zastosowanie wyłącznie, gdy odpowiednie mianowanie, nominacja lub wybór zostały dokonane zgodnie z konstytucją i normami europejskimi**. Twierdzenie inaczej oznaczałoby, że rząd mógłby zignorować lub obejść przepisy konstytucyjne dotyczące mianowania, a następnie powołać się na konstytucyjną zasadę bezpieczeństwa kadencji, aby takie mianowanie stało się nieodwracalne, co byłoby sytuacją, która podważyłaby zasadę praworządności (pkt 15).

Ze Wspólnej Opinii jednoznacznie wynika więc, że chociaż ważnym aspektem praworządności i niezależności sądownictwa jest zasada nieusuwalności, to **mogą istnieć okoliczności**, w których osoby powołane na stanowiska sędziowskie z takiej ochrony nie korzystają. Jest tak zwłaszcza wtedy, gdy powołanie następowało – jak w wypadku działalności Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. – sprzecznie z art. 179 Konstytucji RP i standardami międzynarodowymi. Utrzymanie takich powołań w mocy prowadziłoby zatem do utrwalania stanu sprzecznego z tymi standardami.

Takie stanowisko przyjął ponadto Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie bezpośrednio dotyczącej Polski. W wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., C-619/18, TSUE stwierdził, że „zasada nieusuwalności wymaga w szczególności, by sędziowie mogli sprawować urząd do momentu ukończenia obowiązkowego wieku przejścia w stan spoczynku lub upływu kadencji sprawowania danej funkcji, jeżeli ma ona charakter czasowy. Mimo że zasada ta nie ma charakteru absolutnego, może ona – przy zachowaniu zasady proporcjonalności – doznawać wyjątków wyłącznie pod warunkiem, że uzasadniają je nadrzędne i prawnie uzasadnione względy” (pkt 76). Pozwala to przyjąć, że jeżeli powołanie na stanowisko sędziowskie było wadliwe w świetle standardów konstytucyjnych lub prawnomiędzynarodowych, to ochrona trwałości takiego stosunku, która wynikałaby z przestrzegania zasady nieusuwalności, jest zdecydowanie słabsza i musi ustąpić innym obiektywnie uzasadnionym i poważnym celom, takim jak przywrócenie praworządności i prawidłowości powołania⁵.

19. Na s. 6 uzasadnienia do Projektu wskazano, że projektowana ustawa „[...] ma na celu przywrócenie osobom powołanym na urząd sędziego na wniosek obecnej Rady legitymacji do sprawowania wymiaru sprawiedliwości jako niezależny i bezstronny sąd ustanowiony na podstawie prawa. Projekt zakłada, że nastąpi to przez **kompleksową ustawową regulację** skutków uchwał obecnej Rady. Skutki te są zróżnicowane ze względu na sytuację prawną, w której znajdowały się osoby powołane w latach 2018–2025 na urząd sędziego na wniosek wadliwie ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa“.

⁵ A. Sajó, *The Limits of Judicial Irremovability from the Perspective of the Restoration of the Rule of Law: A View from Strasbourg*, w: *Rule of Law in Europe*, red. F. Marques, P. Pinto de Albuquerque, Cham 2024, s. 57–59).

Projektodawca przyjął jako kryterium ustalenia skutków uchwał obecnej Rady w postępowaniach nominacyjnych **wagę występującego naruszenia zrelatywizowaną do sytuacji prawnej**, w której znajdowali się kandydaci zaliczeni do poszczególnych grup, a nie jedynie rodzaj sądu i miejsce w strukturze sądownictwa. W ten sposób projekt przewiduje zróżnicowanie w zależności od tego, jaki status posiadała przed podjęciem uchwały w tym przedmiocie osoba powołana na stanowisko sędziowskie na wniosek obecnej Rady, tj. przed udzieleniem jej rekomendacji na stanowisko sędziowskie.

Podstawowe rozwiązanie polega na przywróceniu około 1200 sędziów, którzy ubiegali się o powołanie do pełnienia urzędu w innym sądzie lub w sądzie wyższego rzędu, na miejsce służbowe w sądzie, w którym objęli urząd zgodnie z art. 179 Konstytucji RP, do czasu prawomocnego zakończenia ponownie przeprowadzanych postępowań w przedmiocie powołań na stanowiska sędziowskie zakończonych uchwałami wadliwie ukształtowanej Rady. W tych postępowaniach – prowadzonych już przed prawidłowo ukształtowaną Krajową Radą Sądownictwa i pod kontrolą Sądu Najwyższego – ostatecznie rozstrzygnięty zostanie status tej kategorii osób.

Trzeba zgodzić się z treścią Projektu, że przyjęcie tego rozwiązania nie jest możliwe w odniesieniu do osób, których pierwsze powołanie na urząd sędziego nastąpiło sprzecznie z art. 179 Konstytucji RP. Uwzględnienie sytuacji prawnej, w której znajdowały się te osoby, nakazuje jednak zróżnicować skutki, które mają wobec nich wystąpić. W odniesieniu do grupy około 1000 początkujących sędziów, ubiegających się o nominacje sędziowskie jako asesorzy sądowi, referendarze sądowi oraz asystenci sędziów i inne osoby, które zdały egzamin sędziowski, proponuje się konwalidację ich statusu przez przyszłą, prawidłowo ukształtowaną KRS poprzez potwierdzenie skuteczności wniosków o ich powołanie na stanowiska sędziowskie sformułowanych na podstawie uchwał podjętych przez wadliwie ukształtowaną KRS, ze skutkiem uniemożliwiającym kwestionowanie w przyszłości ich statusu jako prawidłowo powołanych sędziów. Jak wskazuje się w pkt. 7 uzasadnienia do Projektu „[...] rozwiązanie to uwzględnia fakt, że osoby te znalazły się w przymusowym położeniu i nie mogły odstąpić od udziału w postępowaniu konkursowym z uwagi na ryzyko wygaśnięcia prawa do sprawowania urzędu sędziego“. **Rozwiązanie takie zaproponowano w opinii Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji, w stosunku do pierwotnego projektu regulacji skutków *ex lege* przedstawionych w dniu 3 lutego br. przez Komisję Kodyfikacyjną.**

I dalej, Projekt przewiduje, że powyższe rozwiązanie nie może natomiast objąć grupy około 350 osób w sądach powszechnych oraz około 80 osób w Sądzie Najwyższym i Naczelnym Sądzie Administracyjnym, które nie tylko zostały powołane na urząd sędziego sprzecznie z art. 179 Konstytucji RP, lecz także znajdowały się w innym położeniu niż wspomniani wcześniej asesory sądowi, referendarze lub asystenci sędziów. Kategorię tę tworzą przede wszystkim osoby, które ubiegały się o urząd sędziego, będąc prokuratorami, adwokatami, radcami prawnymi, radcami Prokuratury Generalnej, notariuszami lub pracownikami naukowymi. I tutaj ponownie, uzasadnienie do Projektu na s. 7 przewiduje, że [...] uzyskanie przez te osoby legitymacji do sprawowania wymiaru sprawiedliwości jako niezależny i bezstronny sąd ustanowiony na podstawie prawa może nastąpić jedynie w trybie ponownego przeprowadzenia postępowań na stanowisko sędziowskie. I dalej w uzasadnieniu do Projektu słusznie wskazano, że „[...] brak jest uzasadnienia konstytucyjnego dla poddania statusu tej kategorii osób ustawowej konwalidacji”. Rozwiązanie powyższe znajduje swoje pełne uzasadnienie.

Podsumowując, przyjęte w Projekcie rozwiązanie normatywne w tym zakresie uznać należy za prawidłowe. Po pierwsze, projekt cofa *de facto* osoby, które pełniły urząd sędziowski na poprzednie stanowiska sędziowskie, powierzając im również częściowo delegację do wykonywania władzy sędziowskiej w ramach delegacji. Jednocześnie, Projekt nie daje możliwości dalszego orzekania osobom powołanym na urząd sędziego z udziałem niekonstytucyjnej KRS, jeśli wcześniej nie byli sędziami. Po drugie, Projekt nakazuje dokonywać ponownej oceny wszystkie grupy sędziów powołanych przy udziale niekonstytucyjnej KRS.

20. Również, z tej perspektywy mechanizmy zawarte w wariantcie określającym utratę skutków uchwał KRS z mocy prawa wydają się zgodne z opinią Komisji Weneckiej, ponieważ to nie z mocy prawa dochodzi do unieważnienia aktu powołania, a wyłącznie dochodzi do usunięcia z obrotu prawnego uchwały niekonstytucyjnej KRS, która przedstawiła kandydaturę na urząd sędziego Prezydentowi. Ponowne przeprowadzenie konkursów pozwoli na ocenę przez Krajową Radę Sądownictwa indywidualnych kwalifikacji kandydata do zajmowania stanowiska sędziego. Ocena ta będzie następowała w warunkach otwartej konkurencji tak, aby zapewnić sprawowanie wymiaru sprawiedliwości przez osoby spełniające najwyższe kryteria merytoryczne.

21. Kolejną kwestią wymagającą uregulowania powinna być kwestia istnienia sądowych procedur weryfikacyjnych. W pkt. 51 opinii Komisja Wenecka zauważa, że powinna istnieć procedura

dająca prawo do ubiegania się o kontrolę sądową w przypadku unieważnienia ich nominacji lub awansu, w przypadku gdy decyzje w sprawie unieważnienia nie zostaną podjęte przez organ sądowy. Procedura ta niekoniecznie musi mieć skutek zawieszający.

Projektowane skutki w odniesieniu do grupy sędziów, którzy wzięli udział w procedurze awansowej przed nieprawidłowo ukształtowaną KRS będą występowały *ex nunc* wraz z wejściem ustawy w życie, a ich utrzymanie będzie zależało od prawomocnego rozstrzygnięcia w ponownie przeprowadzanych – przez niezależną od władzy ustawodawczej i wykonawczej, prawidłowo ukształtowaną Krajową Radę Sądownictwa – postępowań w przedmiocie powołań na stanowiska sędziowskie, które uprzednio zostały zakończone uchwałami wadliwie ukształtowanej Rady.

W przedstawionym Projekcie, podobnie jak w przypadku projektu Komisji Kodyfikacyjnej przewidującej wariant skutku *ex lege*, ta sądowa procedura weryfikacji będzie oparta o przewidziany środek w postaci weryfikacji obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości. Od zawiadomienia dokonywanego przez Ministra Sprawiedliwości o objęciu określonej osoby skutkami występującymi z mocy projektowanej ustawy przysługiwać będzie odwołanie do Sądu Najwyższego, co już stwarza podstawę kontroli sądowej projektowanych rozwiązań, a tym samym zapewnienia osobom objętym projektowanymi skutkami prawo do sądu.

Podkreślić trzeba, że projektodawca przyjmuje, że sądowa kontrola skutków określonych w ustawie może w sposób pełny nastąpić w ramach powtarzanych postępowań konkursowych na zwolnione stanowiska sędziowskie, ponieważ otwarcie tych konkursów oraz udział w nich osób powołanych na urząd sędziego na wniosek obecnej Rady jest immanentnie związane ze zwolnieniem stanowisk sędziowskich. Podkreślić należy, że chociaż pod względem technicznoprawnym posłużono się tu konstrukcją powtarzanych postępowań konkursowych (nominacyjnych), to pod względem sposobu ukształtowania kręgu podmiotów uczestniczących w tym postępowaniu i kryteriów branych pod uwagę w tych konkursach, stworzono Krajowej Radzie Sądownictwa możliwość podjęcia decyzji o utrzymaniu skutków wynikających z ustawy.

22. Projekt dokonuje również swoistej indywidualizacji oceny z uwagi na wyodrębnienie ocen kohort nominacji. Postępowanie dotyczące usunięcia z urzędu będzie prowadzone względem całych grup wadliwie powołanych sędziów, wyodrębnionych racjonalnym kryterium.

Projekt takie zindywidualizowane podejście wprowadza, określając nieco inaczej mechanizm unieważniania uchwał podejmowanych wobec asesorów i sędziów od uchwał podejmowanych

w konkursach, w których wygrały osoby, które nie pełniły dotychczas urzędu sędziego, ani też nie były asesorami.

Brak wątpliwości, że ta „indywidualizacja” oceny nie może przybrać charakteru oceny postawy danej osoby. Ponieważ celem przyjęcia powyższej regulacji staje się „osiągnięcie stanu praworządności”, zaś zarzucane błędy tkwią w istocie rzeczy, w „niekonstytucyjności” składu KRS kształtowanego obecnie obowiązującymi regulacjami ustawowymi, rzeczywistym celem weryfikacji powinno być usunięcie wady w postaci prowadzonego postępowania przez nieuprawniony podmiot. Jak się wydaje, ocena dokonywana przez powołany KRS nie może odnosić się co oceny postaw osób, które uczestniczyły w niekonstytucyjnej procedurze. Ocena taka nie powinna być dokonywana w oparciu o badanie osobistych postaw. Należy więc zauważyć, że to sam fakt niezgodnego z Konstytucją powołania KRS jest przesłanką obligującą do unieważnienia uchwał KRS, nie zaś domniemane „upolitycznienie” tego organu.

B.Kontrola sądowa zawiadomienia Ministra Sprawiedliwości o opróżnieniu stanowiska

23. Zauważyć należy, że w Projekcie przewiduje się konieczność wydania swoistego aktu przez organ, który posiada walor informacyjny oraz potwierdzający o wystąpieniu określonych skutków wynikających z ustawy. W Projekcie przyjęto bowiem, że przewidziane w niej skutki dotyczące statusu sędziów, którzy zostali powołani na wniosek KRS ukształtowanej na podstawie art. 9a ustawy z 8 grudnia 2017 r., wystąpią z mocy prawa z chwilą wejścia ustawy w życie. Wystąpienie tych skutków w odniesieniu do poszczególnych sędziów będzie stwierdzał Minister Sprawiedliwości, na którego projekt nakłada obowiązek obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” wykazu obejmującego imię, nazwisko, datę urodzenia, stanowisko i datę powołania na to stanowisko każdego z sędziów wraz ze wskazaniem skutków wywoływanych przez ustawę oraz ich podstawy prawnej. W świetle projektu czynność Ministra Sprawiedliwości ma wyłącznie charakter informacyjny.

Na podstawie ogłoszonego wykazu wszystkie podmioty i organy, dla których ma to znaczenie prawne, będą mogły poznać wiedzę o wystąpieniu w stosunku do określonego sędziego skutków wynikających bezpośrednio z mocy ustawy. Przede wszystkim rozwiązanie to służy jednak urzędowemu potwierdzeniu ustawowych skutków w odniesieniu do zainteresowanego sędziego. Wpis do wykazu ogłoszony przez Ministra Sprawiedliwości będzie bowiem w sposób autorytatywny stwierdzał, jaka jest sytuacja prawna sędziego wymienionego w wykazie w związku z wejściem w życie ustawy.

24. Art. 15 tegoż projektu, przewiduje więc wydanie w formie **obwieszczenia przez Ministra Sprawiedliwości** wykazu osób, które pełniły urząd sędziego po nominacji dokonanej z udziałem niekonstytucyjnej KRS o wystąpieniu skutków wynikających z ustawy, w tym sędziów o powrocie z dniem wejścia w życie ustawy do pełnienia urzędu sędziego na stanowisku zajmowanym w dniu podjęcia uchwały przez KRS. Zawiadomienie będzie dotyczyć również wszystkich innych zdarzeń, które obejmuje ustawa (tj. art. 3 ust. 1 i 2, art. 5 ust. 1, art. 10 ust. 1, 3 i 5, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1, 2 i 4).

Jak się wydaje, tego typu zawiadomienie należałoby traktować jako niebędący decyzją administracyjną, swoisty akt z zakresu administracji publicznej dotyczący uprawnień wynikających z przepisów prawa, o którym mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Akt ten więc podlegałby kontroli sądu administracyjnego. Natomiast zgodnie art. 15 ust. 3 Projektu, **akt ten jest wyłączony spod kontroli sądu administracyjnego**. Projektodawca przewiduje bowiem bardziej efektywny środek weryfikacji treści obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości.

Trzeba zwrócić tutaj uwagę, że **ustawa przewiduje drogą weryfikacji sądowej treści tegoż obwieszczenia przed Sądem Najwyższym**. Zgodnie z art. 15a) Projektu, osoba, której dotyczą skutki występujące z mocy niniejszej ustawy, może wnieść odwołanie do Sądu Najwyższego od wpisu do wykazu, w zakresie prawidłowości określenia w stosunku do niej skutków wynikających z niniejszej ustawy. Odwołanie może dotyczyć pominięcia w wykazie. Odwołanie to może również wnieść właściwy prezes sądu będącego dotychczasowym miejscem służbowym danej osoby. W sprawach odwołań właściwa będzie Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy rozpoznawał zaś będzie odwołanie od tych orzeczeń w składzie pięciu sędziów wyznaczonych spośród całego składu Sądu Najwyższego i sędziów delegowanych do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym. Wniesienie odwołania nie będzie wstrzymywało skutków występujących z mocy niniejszej ustawy.

Art. 15b. 1. Minister Sprawiedliwości ma w założeniu niezwłocznie obwieszczać w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” uchylenie przez Sąd Najwyższy wpisu do wykazu, o którym mowa w art. 15 ust. 1. Obwieszczenie obejmuje datę i sygnaturę orzeczenia Sądu Najwyższego. 2. W przypadku uchylenia przez Sąd Najwyższy wpisu do wykazu w celu prawidłowego określenia w wykazie w stosunku do odwołującego się skutków wynikających z niniejszej ustawy Minister Sprawiedliwości dokonuje uzupełniającego obwieszczenia, o którym mowa w art. 15 ust. 1, w zakresie dotyczącym odwołującego się. Obwieszczenie obejmuje

imiona, nazwisko, datę urodzenia, stanowisko i datę powołania na to stanowisko odwołującego się oraz wskazuje określone skutki i ich podstawę prawną. Przepis art. 15a stosuje się.

C. Utrzymanie w mocy orzeczeń – stabilność orzecznictwa

25. Zgodnie z treścią analizowanego Projektu, orzeczenia sądów wadliwie ukształtowanych co do zasady mają pozostać w mocy, celem **zagwarantowania stabilności orzecznictwa** i poczucia bezpieczeństwa prawnego obywateli. Zakładane rozwiązania przewidują jednak, że będzie je można wzruszyć jedynie w razie spełnienia precyzyjnie określonych warunków.

W ujęciu konstrukcyjnym projektowane rozwiązanie zakłada przyznanie uprawnienia do środka weryfikacji stronom lub uczestnikom postępowania, którzy w czasie właściwym dla złożenia wniosku o wyłączenie sędziego podnosili zarzuty co do prawidłowości składu sądu pierwszej instancji lub co do niezawisłości lub bezstronności uczestniczącej w tym składzie osoby, w stosunku do której obecna Rada podjęła uchwałę o przedstawieniu wniosku o powołanie, z powodu okoliczności związanych z powołaniem tej osoby do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego i następnie na tej podstawie wnieśli środki zaskarżenia.

Projekt zakłada, że skutki orzeczeń niewzruszonych lub niepodlegających wzruszeniu zostaną uznane i będą przestrzegane w obrocie prawnym, chyba że odmienne konsekwencje wynikają z wydanych w konkretnych sprawach orzeczeń trybunałów międzynarodowych (por. np. wyrok TSUE w sprawie z dnia 6 października 2021 r., C-487/19 W.Ż., pkt 160, w sprawach połączonych z dnia 13 lipca 2023 r., C-615/20 i C-671/20 YP i in., pkt 65–66). Ponadto, z wyłączeniem spraw rozpoznawanych na podstawie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 46), ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 977 ze zm.) oraz ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 628 ze zm.), dla ochrony stabilności orzeczeń przyjęto, że jeżeli prawomocny wyrok lub postanowienie orzekające co do istoty sprawy wywołały nieodwracalne skutki prawne, sąd ogranicza się do stwierdzenia, że orzeczenia wydano z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie. W takim wypadku strona będzie jednak mogła domagać się odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie takiego orzeczenia bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w odrębnym postępowaniu sądowym.

D.Ubieganie się o ponowny wpis na listę radców prawnych lub adwokatów

26. Zgodnie z art. 8 ust. 2 Projektu, osoba, której stosunek służbowy sędziego wygaśnie w momencie wejścia w życie projektowanej regulacji, a która w dniu podjęcia uchwały przez KRS w procedurze nominacyjnej wykonywała zawód radcy prawnego, może ubiegać się o uzyskanie wpisu na listę radców prawnych na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 499: dalej również „urp”). Jeżeli chodzi o kwestię powrotu do zawodu radcy prawnego przez sędziego, który uczestniczył w procedurze nominacyjnej z udziałem niekonstytucyjnego KRS, to sprawa ta jest uregulowana w wystarczający sposób w samej ustawie o radcach prawnych.
27. Rozwiązania zawarte w projekcie traktować należy co najmniej jako swoiste *superfluum* ustawowe. Skoro bowiem skreślenie nastąpiło na wniosek radcy prawnego, który przeszedł do zawodu sędziego to będąc skreślonym z tego powodu (art. 26 urp w zw. z art. 29 pkt 1 urp) ma on prawo do złożenia ponownego wniosku o wpis na listę w trybie art. 29² ust. 1 urp. Ma przy tym gwarancję ponownego wpisu, jeżeli zachowane są wymogi z art. 24 ust. 1 urp. Tryb ten spełnia wszelkie gwarancje rzetelnej procedury wpisowej z indywidualnym rozpoznaniem sprawy i konstytucyjnym prawem do zaskarżenia odmowy ponownego wpisu do sądu administracyjnego. Tryb dotyczy każdego radcy prawnego, który po przejściu do zawodu sędziego chce ponownie wrócić do zawodu radcy prawnego.

IV.Uwagi końcowe

Problem wadliwych nominacji na urząd sędziego, dokonywanych od końca 2017 r. ma charakter systemowy i wynika z ukształtowania Krajowej Rady Sądownictwa w sposób niezgodny z Konstytucją RP, nie jest zaś skutkiem zjawisk dających się oceniać indywidualnie w odniesieniu do postępowania konkretnego sędziego (np. korupcji albo współpracy z reżimem niedemokratycznym). Innymi słowy, paradoks sędziego niemogącego sądzić ma źródło w konstytucyjnej wadliwości procedury, w której uzyskał on swój obecny status, a nie jego indywidualnych kwalifikacjach. Brak wątpliwości, że osoby powołane na urząd sędziego nie korzystają w pełni z konstytucyjnej ochrony nieusuwalności.

Przewidziany mechanizm weryfikacji rozstrzygnięć niekonstytucyjnej KRS powinien być zgodny z wypracowanymi standardami dotyczącymi niezależności sądownictwa i niezawisłości sędziowskiej, wynikającymi z orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak również adekwatnymi wymogami Komisji Weneckiej, zawartymi w jej stanowiskach.

Przedmiotem opinii była wstępna ocena projektu z 24 kwietnia 2025 r. ustawy o przywróceniu prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa przez uregulowanie skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018-2025. W opinii Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji KRRP, opisany przez ustawę model, który przewiduje mechanizm systemowo rozwiązujący problem statusu wadliwie powołanych osób na urząd sędziego po 2017 r. jest jedynym efektywnym środkiem, który może przynieść osiągnięcie zakładanego celu. W trakcie dalszych prac legislacyjnych Ośrodek przedstawi bardziej szczegółową opinię odnoszącą się do przedłożonego już oficjalnie projektu ustawy w procesie legislacyjnym.

(-) prof. dr hab. Rafał Stankiewicz